

הגילוי הנפלא של ה"מגלה עמוקות"

העגל היה חציו שור וחציו חמור כנגד ב' קליפות עשו וישמעאל שנתחברו בחטא העגל

לכם וחציו לה', והקב"ה מקבל תענוג אפילו מחצי זה, וזהו מחצית השקל שאפילו החצי הזה הוא ש'בתון ק'ודש ל'ה".

שמירת שבת היא כפרה על חטא העגל

נמצינו למדים מזה, כי מצות מחצית השקל היא רמז על שבת קודש, ואם נצרף לכך מה שמבואר בירושלמי ובמדרש כי מחצית השקל הוא כפרה על חטא העגל, הרי מבואר כי שמירת שבת היא כפרה על חטא העגל.

וכן כתב השל"ה הקדוש בפרשתנו לבאר הטעם שהקהיל משה את ישראל לצוות להם על השבת, כי היא כפרה על מה שחטאו בעגל. ומבאר הטעם לכך על פי מה ששינוי בגמרא (שבת קיח:): "כל המשמר שבת כהלכתו אפילו עובד עבודה זרה כדור אנוש מוחלין לו".

"והענין כבר כתב הרמב"ם במדע (עבודה זרה פ"א ה"א) ובמורה נבוכים, כי אנוש לא היה כופר, רק הכניס אמצעי לעבוד לכבוד יתברך שמו הגדול, כי אמר מגדולת העבד גדולת האדון נודע. אבל הקב"ה נתן שבת לעמו ישראל ואות היא ביני וביניכם, ובו שבת יתברך ממעשה בראשית ונשגב ה' לבדו ביום ההוא, מורה ליחודינו בו יתברך בלי אמצעי... על כן השומר שבת מוחלין לו, וכן ענין העגל לא היה כפירה בו יתברך, רק ביקשו אמצעי ומנהיג במקום משה רבינו".

וימתק להבין בזה מה שהקדים הקב"ה בפרשתנו, לצוות על מצות שמירת שבת לפני שהכתוב מספר על חטא העגל (שמות לא-יב):

"ויאמר ה' אל משה לאמר, ואתה דבר אל בני ישראל לאמר, אך את שבתותי תשמורו כי אות הוא ביני וביניכם לדורותיכם לדעת כי אני ה' מקדישכם... ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת לדורותם ברית עולם, ביני ובין בני ישראל את היא לעולם, כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ וביום השביעי שבת וינפש".

המצוה כדי לקיים את המצוה במחשבה, ועל ידי זה יחשב כאילו קיימנו המצוה בפועל. לפי זה מוטלת עלינו החובה להתבונן בטעם המצוה של מחצית השקל, מדוע היא כפרה על חטא העגל, כדי שנוכל לקיים הלקח הנשגב היוצא ממצוה זו, ולהמשיך בכך כפרה על חטא העגל גם בזמן הזה.

"כי תשא את ראש" רמז על מצות שבת

פתח דברינו יאיר במה שכתב מאורו של עולם הגה"ק בעל חידושי הרי"ם בכתב יד קדשו בספר "הזכות" (פרשת כי תשא), לפרש הפסוק: "כי תשא את ראש בני ישראל", שהוא רמז על שבת קודש, כי אם מנשאים אותיות רא"ש לאותיות שלאחריהן מקבלים אותיות שב"ת, כי אחרי אות ר' היא אות ש', אחרי אות א' היא אות ב', אחרי אות ש' היא אות ת', הרי אותיות שב"ת.

והנה בעצם הרמז כבר קדמו השל"ה הקדוש (פרשת כי תשא תורה אור) בלשון קדשו: "וזהו שרמז בכאן כי תשא את ראש... ובתיבת ראש נרמז סוד שבת, שלימת הבנין שלמעלה, שהוא בת זוג של ישראל, וכן זוג של ראש, רצוני לומר אותיות השניות הוא שבת". וראה בהגהות הצמח על "פרי עץ חיים" (שער השבת פרק ח) שמפרש בפיוט לכה דודי: "מראש מקדם נסוכה, כי באלפא ביתות אותיות המאוחרין אל אותיות רא"ש הם שב"ת".

ונראה לבאר איך מתקשר לפי זה הרמז בפסוק: "כי תשא את ראש בני ישראל", על שבת קודש, עם המשך הכתוב לתת מחצית השקל: "ונתנו איש כופר נפשו לה... זה יתנו כל העובר על הפקודים מחצית השקל בשקל הקודש", על פי מה שכתב ב"תשואות חן" להרה"ק רבי גדליה מליניץ זי"ע בפרשתנו על הפסוק (שמות לא-טו): "ששת ימים יעשה מלאכה וביום השביעי שבת שבתון קדש לה". וזה לשון קדשו:

"ש'בתון ק'ודש ל'ה' ראשי תיבות שק"ל... ומחצית השקל היא, שבשבת כביכול הקב"ה מקבל תענוג מגוף המאכל, ובשבת היא חציו

בפרשתנו פרשת כי תשא אנו למדים על מצות מחצית השקל (שמות ל-יא): "וידבר ה' אל משה לאמר, כי תשא את ראש בני ישראל לפקודיהם, ונתנו איש כופר נפשו לה' בפקוד אותם ולא יהיה בהם נגף בפקוד אותם, זה יתנו כל העובר על הפקודים מחצית השקל בשקל הקודש, עשרים גרה השקל מחצית השקל תרומה לה".

חכמינו ז"ל גילה לנו ברוח קדשם, כי מה שצוה הקב"ה לישראל לתת מחצית השקל תרומה לה', הוא כדי לכפר בכך על חטא העגל, כמבואר בתלמוד ירושלמי (שקלים ט:): "זה יתנו כל העובר על הפקודים... לפי שחטאו במחצית היום יתנו מחצית השקל... רבי יוחנן בן זכאי, לפי שעברו על עשרת הדברות יהיה נותן כל אחד ואחד עשרה גרה".

והנה ראוי להתבונן לפי מה שמצינו כי החטא הנורא של עשיית העגל, מלווה אותנו מאז בימים ההם במדבר עד עצם היום הזה, כמו שכתוב בפרשתנו אחרי שנענה הקב"ה לתפלתו של משה רבינו לסלוח לישראל על חטא העגל (שמות לב-ד):

"ועתה לך נחה את העם אל אשר דברתי לך, הנה מלאכי ילך לפניך, וביום פקדי ופקדתי עליהם את חטאתם". ופירש רש"י: "תמיד כשאפקוד עליהם עוונותיהם, ופקדתי עליהם מעט מן העוון הזה עם שאר העוונות, ואין פורענות באה על ישראל שאין בה קצת מפירעון עוון העגל".

ולפי זה צריך ביאור, מאחר שחטא העגל מצטרף לכל העוונות בכל הדורות, איך נזכה בזמן הזה שאין לנו מצות מחצית השקל לכפרה על חטא העגל. הן אמת כי בדרך הפשט התשובה על כך היא, כי גם בזמן הזה אנו יכולים לקיים מצוה זו על ידי קריאת הפרשה בבחינת (הושע יד-ג): "ונשלמה פרים שפתינו". וזהו ששינוי בגמרא (מנחות קי:): "כל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת, וכל העוסק בתורת אשם כאילו הקריב אשם".

אולם ידוע מה שכתב ב"דרך פקודיך" (הקדמה ג אות ה) שכל מצוה שאי אפשר לקיים בפועל, צריך על כל פנים למצוא טעמים ורמזים היוצאים מן

**רמ"ע מפאנו על העגל: "אמרו עליו באגדה שמחציו כלפי ראשו
היה כתבנית שור אוכל עשב וכלפי זנבו היה חמור"**

**מגלה עמוקות: העגל היה כלול מקליפת עשו
הוא השור גבורה דקליפה, ומקליפת ישמעאל חסד דקליפה**

**מגלה עמוקות: נח"ש נוטריקון נ'ח'ש ח'מור ש'זר,
כי הנחש הקדמוני כלל ב' קליפות של ישמעאל ועשו**

**"לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו", כדי שלא לחבר ב' כוחות קשות
של קליפת עשו השור וקליפת ישמעאל החמור**

"תניא רבי שמעון בן מנסיא אומר, חבל על שמש גדול שאבד מן העולם, שאילמלא נתקלל נחש, כל אחד ואחד מישראל היו מזדמנין לו שני נחשים טובים, אחד משגרו לצפון ואחד משגרו לדרום, להביא לו סנדלבונים טובים ואבנים טובות ומרגליות, ולא עוד אלא שמפשיילין רצועה תחת זנבו ומוציא בה עפר לגנתו ולחורבתו".

מקשה על כך ה"מגלה עמוקות", מאחר שמדובר כאן מנחש אחד שהוא הנחש הקדמוני, וגם רבי שמעון בן מנסיא פתח את דבריו בנחש אחד: "חבל על שמש גדול... שאילמלא נתקלל נחש", מה ראה על ככה לסיים את דבריו בשני נחשים: "היו מזדמנין לו שני נחשים טובים, אחד משגרו לצפון ואחד משגרו לדרום". ומבאר ה"מגלה עמוקות" הענין בזה בלשון קדשו:

"אבל רזא דמילה נרמז בסוד נחש, שהוא מסוספיאת דנחש, ותקועים בנח"ש תרין סטרין מימין חמור ח' של נחש, משמאל שור ש' של נחש. וזהו שאמר אלמלא לא נתקלל נחש, היו סטרין אילין התקועין בו שהם שני נחשים, היו כולם משרתים לאדם לטוב ולא לרע, אחד משגרו לצפון הוא שור משמאל שהוא צפון, ואחד משגרו לדרום הוא חמור מימין..."

ואילו לא חטא היה כל כוחות הטומאה מסייעין לאדם והיו משרתים עושי רצונו... ולכן אמר שהיה פורש בזנבו גינתו וחורבתו, שהיה מותר לחרוש בשור ובחמור יחדיו. אבל אחר שחטא אדם, צוה הקב"ה שלא לערבב כוחות הטומאה ולהוסיף כוח שלהם, וצוה (דברים כב-ג): לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו".

עשו קליפת השור וישמעאל קליפת החמור

נרחיב קצת בביאור דבריו הקדושים, על פי מה שכתב ה"מגלה עמוקות" עצמו (שם) בהמשך דבריו וביתר ביאור (ריש פרשת ויצא), לבאר מה שכתוב אחרי שלקח יעקב את הברכות מעשו

אותם על ידי שור וחמור, ולכן ראוי להיות רצועות הלוקים כלולים משור וחמור".

עוד נקדים מה ששינינו בגמרא (ע"ז ד):

"אמר רבי יהושע בן לוי, לא עשו ישראל את העגל אלא ליתן פתחון פה לבעלי תשובה... והיינו דאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי... לא היו ישראל ראויין לאותו מעשה אלא להורות תשובה לרבים". ופירש רש"י: "לא עשו ישראל את העגל, כלומר גיבורים ושליטים ביצרים היו, ולא היה ראוי להתגבר יצרים עליהן, אלא גזירת מלך היתה לשלוט בהם, כדי ליתן פתחון פה לבעלי תשובה".

מעתה ירווח לנו להבין הטעם שיצא העגל מחציו ולמעלה שור ומחציו ולמטה חמור, כי היות שחטא העגל היה "גזירת מלך" כדי להורות תשובה לרבים, לכן נתגלגל הדבר מן השמים שהעגל יצא כלול משור וחמור, כמו שמלקים את החוטא ברצועות של שור וחמור, כדי להורות בכך תשובה לישראל שיזכרו תמיד לקיים מקרא שכתוב: "ידע שור קונוהו וחמור אבוס בעליו".

דברים נשגבים מתורתו של ה"מגלה עמוקות"

בדרך זו במסילה נעלה לבאר הקשר בין חטא העגל לשאר העוונות, שעל כך אמר הקב"ה: "וביום פקדי ופקדתי", על פי מה שמצינו בביאור נשגב במשנתו הטהורה של המקובל האלקי בעל "מגלה עמוקות" על ואתחנן (אופן עא), אשר כשמו כן הוא מגלה השגות עמוקות, להבין הענין שהעגל יצא בצורה כל כך משונה, מחציו ולמעלה שור ומחציו ולמטה חמור. אולם היות שכדרכו בקודש דבריו נאמרו בקצרה, אחזתי בשולי גלימתו לפענח את רמיוזותיו, על פי הקדמות יקרות שהוא עצמו מביא במקום אחר, ומה' נבקש שיוליכנו בדרך אמת.

שינינו בגמרא (סנהדרין נט): בענין הנחש הקדמוני שנקצצו רגליו אחרי שהחטיא את אדם וחוה באכילת עץ הדעת:

ולפי האמור נתכוון הקב"ה להקדים רפואה למכה, שייזכו למצוא כפרה על חטא העגל על ידי מצות שמירת שבת, והרי זה מצטרף לפסוק הראשון בפרשתנו: "כי תשא את ראש", שהוא רמז על שבת קודש, ולמצות מחצית השקל שהיא גם כן רמז על שמירת שבת, כדי לכפר בכך על חטא העגל.

העגל מחציו ולמעלה שור ומחציו ולמטה חמור

רחש לבי דבר טוב לבאר ביתר עמקות הקשר הנפלא בין שמירת שבת לכפרה על חטא העגל, על פי מה שכתב המקובל האלקי הרמ"ע מפאנו ב"עשרה מאמרות" (מאמר חקור דין ח"ב פ"ח) חידוש גדול בענין צורת העגל ומקור הדבר בתיקוני זוהר (תיקון ה קמב): "אמרו עליו באגדה, שמחציו כלפי ראשו היה כתבנית שור אוכל עשב, וכלפי זנבו היה חמור, והן שתי מדות בקליפה... ועל כלאים זה אמרו אלה אלהיך ישראל".

אמנם כל מתבונן ישכיל ויבין כי ענין זה צריך ביאור, מהו הענין שהעגל יצא בצורה משונה כזו, מחציו ולמעלה שור ומחציו ולמטה חמור. זאת ועוד, מהו הענין שהבת קול צעקה: "ידע שור קונוהו וחמור אבוס בעליו". והנה טרם שנביא על כך דברים עמוקים מדברי ה"מגלה עמוקות", חשבתי לבאר הענין בדרך מחשבה על פי מה ששינינו במשנה (מכות ג), שהיו מלקים את החוטא ל"ט מלקויות ברצועות של שור וחמור, ומפרש בגמרא (שם):

"מנין לרצועה שהיא של עגל, דכתיב (דברים כה-ג) ארבעים יכנו, וסמין ליה (שם ד) לא תחטום שור בדישו". ועוד בגמרא (שם): "תנא של חמור, כדדריש הוא גלילאה עליה דרב חסדא, ידע שור קונוהו וחמור אבוס בעליו ישראל לא ידע וגו', אמר הקב"ה, יבוא מי שמכיר אבוס בעליו, ויפרע ממי שאינו מכיר אבוס בעליו".

והקשה המהרש"א למה אצל רצועה של עגל לא דרשו כמו שדרשו אצל רצועה של חמור: "יבוא מי שמכיר קונוהו ויפרע ממי שאינו מכיר קונוהו". אמנם מדברי רבינו בחיי מבואר שהוא מפרש את הדרש של הוא גלילאה, כי גם מה שמלקים אותו ברצועה של שור הוא מטעם זה, כמו שכתב בפרשת כי תצא (דברים כה-ג):

"וטעם שהן של חמור כדי להצטרף יחדיו שור וחמור, על שם שכתוב ידע שור קונוהו וחמור אבוס בעליו ישראל לא ידע, כי מי שעבר על המצוה והתנכר בחסדי ה' ולא הכירם, ראוי הוא שיענש ושילקה ברצועה של שור וחמור המכירים את בעליהם". וכן מבואר ב"מגלה עמוקות" על ואתחנן (אופן עא): "ולפי שידע שור קונוהו וחמור אבוס בעליו, כשהוא מלקה החוטאים הוא מלקה

זנבו ומוציא בה עפר לגנתו ולחורבתו". כלומר שהיה מעבד שדהו עם השור והחמור יחדיו.

אולם מאחר שאדם וחיה לא הצליחו להתגבר על הנחש, ונפלו ברשתו על ידי שני כוחות של החמור והשור הכלולים בקרב, הנה לא רק שלא נהפכו לטוב לסייע אל הקדושה, אלא נפלו עמוק בתוך הטומאה להילחם כנגד הקדושה, ונעשו שורש פורה ראש ולענה להיות ממונים על שבעים שרי אומות העולם, ועל ידי זה נתחדש הלא תעשה של: "לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו", שלא לחברם מפאת הסכנה הגדולה של שילוב כוחות גדולים כאלה של טומאה, אלא יתפרדו כל פועלי און להשמדם עדי עד.

מתן תורה בבחינת אדם הראשון קודם החטא

נמשיך במסע הקודש לבאר הענין שהעגל היה כלול מצורת שור וחמור, על פי המבואר בגמרא (שבת קמו.), כי כשקברו ישראל לפני הר סיני פסקה מהם זוהמת הנחש, אלא שאחר כך על ידי חטא העגל חזרה הזוהמה למקומה. וזהו ששינוי בגמרא (ע"ז ה.): "לא קיבלו ישראל את התורה אלא כדי שלא יהא מלאך המות שולט בהן, שנאמר (תהלים פב-ו) אני אמרתי אלהים אתם ובני עליון כולכם, חבלתם מעשיכם, אכן כאדם תמותון".

ובמדרש (שמו"ר לב-א) דרשו כן ממקרא שכתוב (שמות לב-טז): "והמכתב מכתב אלקים הוא חרות על הלוחות... חירות מן הגלויות, חירות ממלאך המות". וכתב הגה"ק רבי צדוק הכהן זי"ע ב"פרי צדיק" (חג הפסח אות יד ואות יט), כי לפי זה בשעת מתן תורה לא שלט בהם גם היצר הרע, שהרי מבואר בגמרא (ב"ב טז.): "הוא יצר הרע הוא מלאך המות".

ואם ישאל השואל, אם לא היה להם יצר הרע איך חטאו בעגל, אף אנו נאמר לו כי החטא לא היה מצד היצר הרע הטבוע באדם, שהרי לפי המבואר נעשו חירות מהיצר הרע כי נזדכך גופם מזוהמת הנחש, ומה שחטאו הוא רק מצד גורם חיצוני שהם הערב רב, כמו שכתוב בשיר שכולו קודש קדשים (שיר השירים א-ו): "אל תראוני שאני שחרחרות ששזפתני השמש, בני אמי ניחרו בי שמוני נוטרה את הכרמים, כרמי שלי לא נטרתי".

ופירש רש"י שהכוונה בזה על חטא העגל: "בני אמי ניחרו בי, הם בני מצרים שגדלתי בהם ועלו עמי בערב רב, הם ניחרו בי בהסתתם ופיתויים, עד ששמוני נוטרה את הכרמים, ושם שזפתני השמש והושחרתי, כלומר נתנוני עובדי אלילים אחרים, וכרמי שהיה שלי מאבותי לא נטרתי".

גמרא: "חבל על שמש גדול שאבד מן העולם", אילו לא חטא אדם הראשון, היה הופך את הנחש לטוב

"כל אחד ואחד מישראל היו מזדמנין לו שני נחשים טובים", הם ב' כוחות של החמור והשור הכלולים בנחש

שבת קודש מפרידה בין יום מנוחתו של קליפת ישמעאל ביום ו' ובין יום מנוחתו של קליפת עשו ביום א'

שבת קודש המבטלת ב' הקליפות ישמעאל ועשו, היא כפרה על חטא העגל שהיה כלול מב' קליפות אלו

נחש נוטריקון נ'חש ח'מור ש'ור

לפי זה מבאר ה"מגלה עמוקות", כי הנחש הקדמוני שהוא בעצם שורש כל כוחות הטומאה, הרי הוא כולל בתוכו את ב' הקליפות הגדולות של ישמעאל ועשו, ונרמז בשמו נח"ש נוטריקון נ'חש ח'מור ש'ור, ובשילוב שני כוחות הגדולים הללו של טומאה, הצליח הנחש להפיל את אדם וחיה ברשתו להחטיאם בעץ הדעת.

והנה אם לא היה אדם הראשון נמשך אחרי הפיתוי של הנחש, כי אז לא רק שהיה מתגבר על הנחש עם שני כוחות הטומאה של החמור והשור הכלולים בו, אלא זאת ועוד שהיה מכניע את הנחש עם שני כוחות הכלולים בו, והיה מהפכו לטוב בבחינת (שבת קיט): "ומלאך רע עונה אמן בעל כרחו".

ואם היה מהפך את הנחש לטוב עם שני כוחות הכלולים בו, לא היה הקב"ה אוסר לנו לחרוש בשור ובחמור יחדיו, אלא אדרבה היינו משתמשים עם הנחש בשני כוחות הכלולים בו, שיריץ ברגליו שלא היו מקוצצות כדי לסייע לקדושה, את הכח של חמור שהוא בבחינת חסד, היינו שולחים לדרום שהוא צד ימין הרומז על מדת החסד, כדי שיעשה פעולות של חסדים לעבודת ה', ואת הכח של השור שהוא בבחינת גבורה, היינו שולחים לצפון שהוא צד שמאל הרומז על מדת גבורה, כדי שיעשה פעולות של גבורות לעבודת ה'.

הנה כי כן זהו שאמר התנא האלקי רבי שמעון בן מנסיא: "חבל על שמש גדול שאבד מן העולם, שאילמלא נתקלל נחש", והיה נשאר ברגליו, "כל אחד ואחד מישראל היו מזדמנין לו שני נחשים טובים", הלא הם החמור והשור הכלולים בנחש, "אחד משגרו לצפון", השור היה משוגר לצד שמאל צפון לעסוק בגבורה, "ואחד משגרו לדרום", החמור היה משוגר לצד ימין דרום לעסוק בחסד, "להביא לו סנדלבוניים טובים ואבניים טובות ומרגליות, ולא עוד אלא שמפשילין רצועה תחת

(בראשית כח-ט): "וילך עשו אל ישמעאל ויקח את מחלת בת ישמעאל". כי ישמעאל בהיותו הזוהמא של אברהם בעל החסד, הנה הוא חסד מצד הקליפה שהיא קליפת חמור, ועשו שהוא הזוהמא של יצחק בעל הגבורה, הרי הוא גבורה מצד הקליפה קליפת שור.

והנה ב' קליפות הללו עשו וישמעאל הן קליפות קשות הממונות על שבעים אומות העולם, כי שרו של עשו ממונה ועומד על ל"ה אומות שהם מצד שמאל גבורה דקליפה, ושרו של ישמעאל ממונה על ל"ה אומות מצד ימין חסד דקליפה, ולכן אסרה תורה לחברם יחד: "לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו", כי יש סכנה גדולה לחבר שני כוחות הללו, שהם שורש כל כוחות הטומאה של שבעים שרי אומות העולם.

וידוע כי מדתו של יעקב היא תפארת, הכלולה מב' מדות של חסד מצד אברהם וגבורה מצד יצחק, על כן כאשר ראה עשו שיעקב הצליח לקחת ממנו הברכות, שפט מזה כי הסיבה לכך היא מפאת שעשו הוא רק קליפת שור גבורה דקליפה, ואילו יעקב מצד הקדושה מדתו תפארת הכלולה מחסד וגבורה. לכן התחכם עשו להתחבר עם קליפת ישמעאל גבורה דקליפה: "וילך עשו אל ישמעאל ויקח את מחלת בת ישמעאל", כדי שגם לו יהיו שני כוחות של חסד וגבורה דקליפה, וחשב על ידי זה להתגבר על יעקב מדת תפארת דקדושה.

ועל זה שלח אליו יעקב מלאכים לומר לו (בראשית לב-ה): "עם לבן גרתי", ופירש רש"י: "גרתי בגימטריא תרי"ג, כלומר עם לבן גרתי ותרי"ג מצוות שמרתי, ולא למדתי ממעשיו הרעים", ואין אני מתיירא אפילו מהתחברות ב' קליפות של ישמעאל ועשו חסד וגבורה דקליפה. וזהו שאמר יעקב גם כן (שם לב-ו): "ויהי לי שור וחמור", לרמז שיש בכוחו להתגבר עליו אפילו בצירוף שני כוחות הטומאה של השור והחמור עכדה"ק.

זרז"ר עור"ב ללמדנו ששבת בקדושתו מבטל ב' הקליפות של עשו וישמעאל עכדה"ק.

יתפרדו כל פועלי און"

ונראה לבאר לפי זה ענין שבת קודש שעומדת בתווך בין ישמעאל ועשו, כי היא בבחינת מחיצה של ברזל להפריד ביניהם שלא יוכלו להתחבר, והרי זה בבחינת מה ששינוי במשנה (סנהדרין עא): "פיזור לרשעים הנאה להם והנאה לעולם", ועל ידי פירוד זה אנו מקיימים את המצות לא תעשה: "לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו", וקדושת השבת מבטלת אותם.

ועתה בא וראה כי לפי האמור יאיר לנו להבין דברי נעים זמירות ישראל במזמור (תהלים צב): "מזמור שיר ליום השבת", המבוסס כל כולו בשבח קדושת יום השבת (שם י): "כי הנה אויביך ה' כי הנה אויביך יאבדו יתפרדו כל פועלי און". ויש לדקדק במה שבחר להכפיל לשונו להזכיר פעמיים: "כי הנה אויביך" – "כי הנה אויביך ה', כי הנה אויביך יאבדו", והיה יכול לומר בקיצור: "כי הנה אויביך ה' יאבדו יתפרדו כל פועלי און".

אך לפי האמור יש לומר כי דוד המלך רמז בכך, על הכח הגדול של קדושת שבת להפריד בין שתי בחינות של אויבי ה', ל"ה אויבים מימין שתחת קליפת ישמעאל ול"ה אויבים משמאל שתחת קליפת עשו. וזהו שאמר: "כי הנה אויביך ה'", הם ל"ה אומות מימין עם ישמעאל העומד עליהם, שכן כ"י הנה אויביך יי ראשי תיבות בגימטריא ל"ה עם עוד א' שהוא ישמעאל.

והוסיף לומר: "כי הנה אויביך יאבדו", הם ל"ה אומות משמאל עם עשו העומד עליהם, שכן כ"י הנה אויביך יאבדו ראשי תיבות גם כן בגימטריא ל"ה עם עוד א' שהוא עשו, ועל שניהם יחד אמר: "יתפרדו כל פועלי און", בכח שבת העומדת בתווך ביניהם הם נפרדים ומתבטלים.

הנה כי כן יאירו עינינו וישמח לבנו להבין מדוע שמירת שבת היא כפרה על חטא העגל, כי בחטא העגל נתחברו שני כוחות הטומאה של עשו קליפת שור וישמעאל קליפת חמור, שהרי מטעם זה יצא העגל בצורת חצי שור וחצי חמור. אולם על ידי שמירת שבת הרי אנו מפרידים בין שני כוחות הטומאה, בין ישמעאל קליפת חמור מימין ובין עשו קליפת שור משמאל, ובכך יש תיקון נפלא לחטא העגל כי יתפרדו כל פועלי און.

נחלקים לשני חלקים, ל"ה אומות הם משמאל של הקדושה, ושרו של עשו הוא סמאל ממונה ועומד עליהם, ולעומת זה ישנם ל"ה אומות מימין של הקדושה, ושרו של ישמעאל הוא רה"ב ממונה ועומד עליהם.

נמצא לפי זה כי שבעים אומות הם אל"ה מול אל"ה, כלומר ל"ה אומות מימין עם א' העומד עליהם וכן ל"ה אומות משמאל עם א' העומד עליהם, ואמנם ישראל עם קודש נמצאים בתווך באמצע בין שני אל"ה, וזהו רמז הכתוב: "ויקח לו את כל אלה" – הם ב' פעמים אל"ה על ע' אומות, "ויבטרו אותם בתוך", שביתר אותם לשני חלקים והכניס את ישראל בתווך בין שניהם. וזהו רמז הפסוק (תהלים כ-כח): "אלה ברכב ואלה בסוסים", היינו אל"ה מול אל"ה שהם שבעים אומות, "ואנחנו בשם ה' אלקינו נזכיר".

מוסיף על כך ה"מגלה עמוקות" דבר פלא, כי מטעם זה יום המנוחה של ישראל עם קודש הוא בשבת קודש, ואילו להבדיל אלף הבדלות יום חגם של הישמעאלים הוא ביום ו' שהוא צד ימין של שבת קודש, ויום חגם של בני עשו הוא אדום הוא ביום א' צד שמאל של הקדושה, וישראל שהם באמצע ניתן להם למורשה יום שבת קודש. וזהו שכתוב (ויקרא כב לב): "ונקדשתי בתוך בני ישראל" – "בתוך" דייקא, כי בני ישראל נמצאים באמצע בין עשו וישמעאל עכדה"ק.

נמצינו למדים מזה, כי קדושת שבת באמצע מבטלת קליפות ישמעאל ועשו שהם מצד ימין ושמאל של הקדושה וממונים על ע' אומות. הנה כי כן זהו שאמרו חז"ל: "אלמלי שמרו ישראל שבת ראשונה לא שלטה בהן אומה ולשון". כי אם היו שומרים שבת הראשונה היו מבטלים קליפות עשו וישמעאל שמצד שמאל ומימין של שבת קודש, שהם השורש של כל הע' אומות, ושוב לא היתה כל אומה ולשון יכולה לשלוט בהם.

כדרכו בקודש מוסיף ה"בני יששכר" על כך רמז נאה שב"ת בגימטריא זרז"ר עור"ב, והביאור בזה על פי מאמרם בגמרא (ב"ק צב): על הפסוק (בראשית כח ט): "וילך עשו אל ישמעאל, לא לחנם הלך זרזיר אצל עורב אלא מפני שהוא מינו". ומפרש ה"מגלה עמוקות" על ואתחנן (אופן מ) כי קליפת עשו נקראת "עורב" וקליפת "ישמעאל" נקראת זרזיר ונתחברו יחד כי הם בני מין אחד להילחם כנגד הקדושה, על כן שב"ת בגימטריא

נמצא לפי זה כי חטא העגל היה בבחינת חטא עץ הדעת שגרם קלקול גדול בעולם בכלל ובישראל בפרט, כי כמו שבחטא עץ הדעת נכנסה זוהמת הנחש באדם הראשון ובכל הנבראים, ועל ידי זה נגזרה עליו ועל כל הנבראים מיתה, כן על ידי חטא העגל חזרה זוהמת הנחש, ועל ידי זה חזרה גזירת המיתה על כל יצורי אנוש כדי לזכך בכך את זוהמת הנחש.

מעתה יאירו עינינו להבין הביאור של ה"מגלה עמוקות", על צורת העגל שהיתה מחציו ולמעלה שור ומחציו ולמטה חמור, כי אם היו ישראל מתגברים על הערב רב ולא היו נמשכים אחרי חטא העגל, היה מצבם כאדם הראשון אם היה מצליח להתגבר על הנחש שלא לאכול מעץ הדעת, שהיו זוכים לתקן את העולם ולהפוך את שני הכוחות של השור והחמור לטוב, והיינו יכולים להשתמש בהם לעבודת ה'.

אולם מאחר שמעשה שטן הצליח על ידי הערב רב, להפיל את ישראל ברשתם שיהיה להם חלק בחטא העגל, לכן כמו שבחטא עץ הדעת שקעו שני כוחות של הנחש - החמור והשור בתוך הטומאה, ונעשו שורש לכל שבעים אומות העולם, כך בחטא העגל נתחברו השור והחמור ב' קליפות של עשו וישמעאל ביחד, ועל ידי זה חזרו המלאך המות והגלויות אצל שבעים אומות העולם. אלו תוכן דברי ה"מגלה עמוקות" בתוספת ביאור.

קדושת שבת מבטלת קליפות ישמעאל ועשו

בדרך זו במסילה נעלה לבאר הטעם ששמירת שבת היא כפרה על חטא העגל, על פי מה שכתב ה"בני יששכר" (שבתות מאמר א סימן י) לבאר מאמר חכמינו ז"ל (שבת קיח): "אלמלי שמרו ישראל שבת ראשונה לא שלטה בהן אומה ולשון, שנאמר (שמות טז-טז) ויהי ביום השביעי יצאו מן העם ללקוט, וכתוב בתריה (שם יז-ח) ויבא עמלק". וצריך להבין הקשר בין שמירת שבת ראשונה ובין שליטת אומות העולם בישראל.

וביאר ה"בני יששכר" (שבתות מאמר א סימן י) על פי הקדמה נפלאה מדברי ה"מגלה עמוקות" (פרשת לך לך דף טז), לבאר מה שהראה הקב"ה לאברהם בברית בין הבתרים (בראשית טו-י): "ויקח לו את כל אלה ויבטרו אותם בתוך", על פי הידוע שישנם ע' אומות העולם, והנה הם

המאמר מוקדש לרפואה שלימה של ר' יוסף מרדכי שמחה בן בינה הי"ו בתוך שאר חולי ישראל

לקבלת המאמרים באימייל: mamarim@shvileipinchas.com